

Stichting NIOC en de NIOC kennisbank

Stichting NIOC (www.nioc.nl) stelt zich conform zijn statuten tot doel: het realiseren van congressen over informatica onderwijs en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords.

De stichting NIOC neemt de archivering van de resultaten van de congressen voor zijn rekening. De website www.nioc.nl ontsluit onder "Eerdere congressen" de gearchiveerde websites van eerdere congressen. De vele afzonderlijke congresbijdragen zijn opgenomen in een kennisbank die via dezelfde website onder "NIOC kennisbank" ontsloten wordt.

Op dit moment bevat de NIOC kennisbank alle bijdragen, incl. die van het laatste congres (NIOC2023, gehouden op donderdag 30 maart 2023 jl. en georganiseerd door NHL Stenden Hogeschool). Bij elkaar bijna 1500 bijdragen!

We roepen je op, na het lezen van het document dat door jou is gedownload, de auteur(s) feedback te geven. Dit kan door je te registreren als gebruiker van de NIOC kennisbank. Na registratie krijg je bericht hoe in te loggen op de NIOC kennisbank.

Het eerstvolgende NIOC vindt plaats op donderdag 27 maart 2025 in Zwolle en wordt dan georganiseerd door Hogeschool Windesheim. Kijk op www.nioc2025.nl voor meer informatie.

Wil je op de hoogte blijven van de ontwikkeling rond Stichting NIOC en de NIOC kennisbank, schrijf je dan in op de nieuwsbrief via

www.nioc.nl/nioc-kennisbank/aanmelden-nieuwsbrief

Reacties over de NIOC kennisbank en de inhoud daarvan kun je richten aan de beheerder:

R. Smedinga kennisbank@nioc.nl.

Vermeld bij reacties jouw naam en telefoonnummer voor nader contact.

(Re)organisatie van de informatievoorziening en software evaluatie in de opleiding tot informatiebemiddelaar

B.J.J. Oude Groeniger
Rijkshogeschool Groningen
Afdeling B D I / O C
Postbus 2501
9704 CM Groningen

Samenvatting

De opleiding tot informatiebemiddelaar beweegt zich in het spanningsveld van informatie-aanbod enerzijds en informatiebehoefte anderzijds. Deskundigheid in o.a. opbouw, ontsluiting en beheer van documentaire informatie is noodzakelijk. Analyse van de bestaande informatievoorziening en software evaluatie is een manier om studenten deze deskundigheid te leren.

1 Inleiding

Te verwachten ontwikkelingen in de samenleving en daarop inspelende vernieuwingen in de beroepspraktijk bepalen in hoge mate het profiel van de opleiding tot informatiebemiddelaar [1].

Een enerzijds groeiend informatieaanbod in een verscheidenheid van verpakkingen en anderzijds een samenleving waarin geïnformeerd zijn een voorwaarde is voor handhaving en voor actieve deelname aan processen in die samenleving -zowel door individuele burgers als door bedrijven, instellingen, organisaties- kenmerken de informatiemaatschappij.

Schaalvergroting van de informatievoorziening veroorzaakt echter voor velen drempels bij het verkrijgen en gebruiken van informatie. Voor het maken van een selectie uit de omvangrijke, onoverzichtelijke, nog steeds wassende stroom van informatie zijn professionele informatiebemiddelaars onmisbaar.

Het leerplan voor de opleiding tot informatiebemiddelaar gaat uit van de grondgedachte dat het informatiebemiddelingsproces benaderd moet worden vanuit de informatiebehoefte. Dit betekent een verschuiving van aanbodgericht denken naar gebruikersgericht denken en

deze verschuiving wordt ondersteund door ontwikkelingen in de communicatiewetenschappen. In de communicatiewetenschappen wordt steeds meer aandacht geschonken aan de ontvanger van de boodschap en aan een zinvol gebruik van informatie. Uiteindelijk is informatie pas echt informatie als een gebruiker er iets mee kan doen, als de gebruiker er een betekenis aan kan geven. 'Informatie is kennis in beweging', zei ooit Van der Wolk, de toenmalig bibliothecaris van de TH Delft (zie Van der Wolk, 1968).

Vanuit economische en vanuit sociaal-culturele overwegingen worden meer en andere eisen gesteld aan informatiebemiddeling: hoogwaardige informatie, relevant en op maat. Effectieve informatiebemiddeling vraagt om een adequate organisatie. Informatieoverdracht moet zo worden georganiseerd dat op het juiste moment, op de juiste plaats en in de juiste vorm dat wordt aangeboden, wat in een manifeste of latente informatiebehoefte voorziet. Een informatiebemiddelaar moet het proces van informatiebemiddeling kunnen evalueren en beoordelen op effecten. Deze vaardigheden worden des te belangrijker, naarmate informatiebemiddeling zich meer moet verantwoorden in termen van kosten en baten.

2 De opleiding tot informatiebemiddelaar

In deze paragraaf zal worden ingegaan op het curriculum en op de differentiatiemogelijkheden. Daarna zal de afstudeerrichting ontsluitingsystemen en informatietechnologie worden toegelicht, de afstudeerrichting waarbinnen de module (re)organisatie van de informatievoorziening en software evaluatie (kortweg software evaluatie genoemd) is gesitueerd.

2.1 Curriculum

De opleiding tot informatiebemiddelaar heeft twee onderscheiden kerntaken centraal gesteld: *informatiebemiddeling* en het (helpen) *scheppen van voorwaarden voor informatiebemiddeling*.

Informatiebemiddeling omvat alle inhoudelijke werkzaamheden, die tot doel hebben direct of indirect te bemiddelen tussen de manifeste of latente vraag naar en het aanbod van documentaire informatie.

In het leerplan is het geheel van informatiebemiddelingsactiviteiten onderscheiden naar kennis en vaardigheid op het terrein van de communicatie met gebruikers (achtergronden van informatiebehoefte en gebruik, vormen van bemiddeling, overdrachtmethoden en technieken) en naar deskundigheid op het terrein van ex-

ploratie (het opsporen, selecteren, ontsluiten en anderszins toegankelijk maken) van documentaire informatie.

Het (helpen) scheppen van voorwaarden voor informatiebemiddeling houdt in het organiseren van een omgeving waarin informatiebemiddeling efficiënt en effectief kan plaatsvinden. Hierbij valt te denken aan de ontwikkeling van beleid, planning van werkzaamheden, bewaking van de uitvoering, evaluatie, etcetera.

Het accent ligt daarbij op het niveau van het management van de communicatie- en exploratie-activiteiten. Dit niveau maakt uiteraard onderdeel uit van het totale beleid van de betreffende instelling en in die zin krijgt ook het niveau van bedrijfsvoering de nodige aandacht.

2.2 Differentiatiemogelijkheden

De opleiding tot informatiebemiddelaar is een vierjarige opleiding en is onderverdeeld in een *propedeutische fase* en een *hoofdfase*. De propedeutische duurt één jaar en kent een oriënterende stage van twintig dagen. De hoofdfase duurt drie jaren; het tweede leerjaar is een theoretisch jaar, het derde jaar voornamelijk een praktijkjaar en het vierde jaar geldt als afstudeerjaar. In dit laatste jaar kan de student kiezen uit drie *afstudeerrichtingen*:

- de afstudeerrichting informatieoverdracht en voorlichting
- de afstudeerrichting ontsluitingssystemen en informatietechnologie
- de afstudeerrichting informatiemanagement en bedrijfsvoering.

Een belangrijk onderdeel van de afstudeerrichtingen vormt de praktijkgerichte *afstudeeropdracht*, waarin een facet van de beroepsuitoefening zelfstandig door de student wordt uitgewerkt. In deze opdracht wordt het vermogen getest om van de opgedane ervaring en vaardigheden zelfstandig gebruik te maken in een bepaalde context. Onderzoek in een concrete informatiebemiddelende instelling is daarvoor noodzakelijk.

2.3 De afstudeerrichting ontsluitingssystemen en informatietechnologie

(Re)organisatie van de informatievoorziening en software evaluatie -het onderwerp van deze bijdrage- maakt deel uit van de afstudeerrichting ontsluitingssystemen en informatietechnologie, zoals deze is geëffectueerd aan de afdeling Bibliotheek, Documentatie en Informatieverzorging / Overheidscommunicatie (B D I / O C) van de Rijkshogeschool Groningen (RHG) [2].

Elke afstudeerrichting in de opleiding tot informatie-bemiddelaar omvat twee blokken die onderverdeeld zijn in afgebakende onderwijseenheden (modules).

Het eerste blok van de afstudeerrichting ontsluitings-systemen en informatietechnologie is vooral gericht op uitbreiding van kennis van en inzicht in ontsluitings-systemen en informatietechnologie, omvat 120 studiebe-lastingsuren (SBU) en bestaat uit de modulen:

- Ontsluitingstalen en -systemen (40 SBU). In deze module wordt nadruk gelegd op kennis van verschil-lende soorten ontsluitingstalen en ontslui-tingssystemen, zowel ten behoeve van inhoudelijke als van formele ontsluiting [3].
- Online information retrieval (40 SBU). De mogelijk-heden van geautomatiseerd literatuuronderzoek worden hier toegespitst op kennis van de verschillende soorten online bestanden en op vaardigheden in het toepassen van zoektaalen.
- Basiskennis methodieken van informatieanalyse en systeemontwerp (40 SBU). Hierin wordt aandacht be-steed aan de methoden ISAC en SDM. De student wordt geacht een (relatief kleine) case beargumenteerd uit te werken met behulp van de genoemde methoden.

In het tweede blok ligt het accent op beleidsmatige aspecten en methodieken. Het tweede blok kent 240 SBU en omvat de modules:

- Methoden voor de beoordeling van ontsluitingstalen en -systemen (48 SBU). De student moet op de hoogte zijn van factoren die bepalend zijn bij het formu-leren van eisen, te stellen aan een ontsluitings-systeem.
- Online information retrieval; managementaspecten (48 SBU). Beoordeling van bestanden en hosts, kostenver-gelijkingen, opzetten van online dienstverleningen en dergelijke maken deel uit van de module.
- Software evaluatie (144 SBU).

Binnen de afstudeerrichtingen is gekozen voor een sterk extensief karakter van het onderwijs met een verhouding van 1 contactuur op 3 à 4 zelfstudie-uren.

3 De module software evaluatie

Zoals bovenstaand aangegeven, worden bij het zoeken naar informatie steeds hogere eisen gesteld aan op-bouw, beheer en doelgericht gebruik van (geautomati-seerde) ontsluitingssystemen. Deskundigheid is nodig in het opsporen en toegankelijk maken van documentaire informatie. Ten behoeve van deze laatstgenoemde aspekten (opbouw, beheer, toegankelijk maken) is de module software evaluatie ontwikkeld [4].

3.1 De noodzaak van een module software evaluatie

Binnen de groep docenten die de afstudeerrichting ont-sluitingssystemen en informatietechnologie onder hun hoede hebben, is uitvoerig gesproken over de inhoud van de afstudeerrichting. Unaniem is de conclusie getrokken dat een module waarin de (re)organisatie van de informatievoorziening en software evaluatie nadrukkelijk aan de orde wordt gesteld, voorwaardenscheppend is voor afstudeeropdrachten binnen deze afstudeerrichting. In diverse opdrachten is sprake van vooronderzoek, van gegevensanalyse, van het definiëren van gegevensstructuren en van het evalueren van bepaalde software ten behoeve van het specifieke doel. Het is daarom voor studenten belangrijk niet alleen software te gebruiken in practica, maar het is voor een HBO student belangrijk zelf een oordeel te vormen over software in relatie tot een gegeven praktijksituatie met een gegeven informatievoorziening en informatiebehoefte. Dit oordeel moet dan gebaseerd zijn op algemene en specifieke criteria.

3.2 Doelstellingen van de module software evaluatie

- De student heeft kennis van en inzicht in de fasen van het automatiseringsproces in het algemeen, en het informatieverzorgingsproces in het bijzonder.
- De student is in staat zelfstandig een software pakket te evalueren met behulp van bepaalde criteria.
- De student is in staat de bevindingen van deze evaluatie(s) mondeling en schriftelijk te presenteren.
- De student is in staat een vergelijking te maken tussen een information storage and retrieval software (ISRS) pakket en een geïntegreerd bibliotheekpakket [5].
- De student is in staat zelfstandig en individueel eindconclusies te formuleren en aanbevelingen te doen aan de opdrachtgever.

Om in staat te zijn deze doelstellingen te realiseren wordt het ingangsniveau van de student als volgt verwoord:

- De student beheerst de theorie en het in de informatica gehanteerde begrippenjargon.
- De student heeft kennis van en inzicht in online information retrieval, bibliotheekprocessen, bibliotheektechnieken, bestandsorganisatievormen (en de invloed ervan op de informatieverzorging).
- De student is in staat zich mondeling en schriftelijk correct uit te drukken ten behoeve van een bepaalde doelgroep, c.q. de opdrachtgever.

3.3 Ontwikkeling van de module software evaluatie

Hoewel ervaring in het evalueren van software voorhanden is binnen de afdeling B D I / O C -wij hebben in 1982/1983 bijvoorbeeld diverse software pakketten onderzocht ten behoeve van het onderwijs in 'bibliotheekautomatisering' (zie Companjen e.a. 1983)- is het nadenken over, oefenen met en ontwikkelen van cursusmateriaal ten behoeve van onderwijs in software evaluatie een nieuw terrein. Twee wegen staan open voor de ontwikkeling van de module: zelf ontwikkelen of via nascholing (bestaand) cursusmateriaal zodanig (laten) bewerken dat werkbaar cursusmateriaal voor het BDI onderwijs ontstaat.

De afdeling B D I / O C heeft gekozen voor nascholing en heeft een adviesbureau voor automatisering van bibliotheek- en documentatiesystemen een offerte laten uitbrengen voor een nascholingsaanbod, waarbij als eis gesteld werd dat de nascholing werkbaar materiaal zou opleveren voor de te ontwikkelen module. Op basis van onderwijskundige argumenten heeft het College van Bestuur (CvB) van de RHG de offerte overgenomen en de nascholing gefinancierd uit centrale middelen. Het nascholingsmateriaal is vervolgens in een voor de opleiding tot informatiebemiddelaar hanteerbare vorm gegoten, resulterend in de module software evaluatie.

3.4 Opzet van de module software evaluatie

Zoals blijkt uit de eerste doelstelling is in de module plaats ingeruimd voor (de fasen van) het automatiseringsproces. Om studenten in een laboratoriumsituatie op een zinvolle wijze met het automatiseringsproces en daarbinnen met software evaluatie te confronteren, hebben wij besloten een casus te schrijven.

Centraal staat een (gefingeerde) praktijksituatie waarin de studenten met problemen geconfronteerd worden als pakketkeuze, beschikbare middelen, organisatie, samenwerking. De casus heeft betrekking op een opleidingsorganisatie waarin vier afdelingen verschillende informatiebronnen beheren:

- afdeling *Cursus Ontwikkeling*: interne cursusinformatie, archiefinformatie
- afdeling *Algemene Ondersteuning*: archiefinformatie, adresinformatie
- afdeling *Voorlichting*: (externe) cursusinformatie, adresinformatie
- afdeling *BIB*: vakliteratuur, documentatie.

In de organisatie is tot nu toe weining moeite gedaan de informatie en documentatie systematisch op te slaan en toegankelijk te maken. Op grond van de marktontwikkelingen (steeds meer concurrentie) vindt de (nieuwe) directie het wenselijk de informatievoorziening dusda-

nig te reorganiseren dat er optimaal gebruik gemaakt gaat worden van de aanwezige informatie en expertise. Gestreefd moet worden naar een efficiënt en effectief informatiebeheer. Automatisering lijkt wenselijk. Een onlangs afgestudeerde student van de opleiding tot informatiebemiddelaar wordt full-time aangesteld om naast het bibliotheekwerk- onderzoek te doen naar verbeteringen in de informatievoorziening en mogelijkheden tot automatisering. Verwacht wordt dat hij/zij de knelpunten analyseert en adviseert over mogelijke oplossingen en consequenties.

Ten behoeve van de voortgang van de lessencyclus hebben wij gekozen voor een SDM-achtige aanpak bij het uitwerken van de casus:

1. voorbereiding/vooronderzoek
2. systeemspecificatie
3. systeemevaluatie; evaluatie van de alternatieven
4. implementatie en werking
5. evaluatie automatiserings- en informatieplan.

Om tot een evenwichtige besluitvorming te kunnen komen is het van belang dat bovenstaande fasen stapsgewijs worden genomen en dat een volgende fase niet gestart wordt voordat de voorafgaande fase goed is besproken en voordat vastgelegd is wat het vervolg zal zijn. De fasen 1 t/m 3 vormen de hoofdmoot tijdens deze lessen, waarbij vooral aandacht wordt besteed aan systeemspecificatie en -evaluatie. Mogelijkheden en onmogelijkheden zullen aan de hand van een information storage & retrieval systeem (ISRS) en een geïntegreerd bibliotheekprogramma getest worden.

Omdat in een laboratoriumsituatie implementatie (fase 4) en (continue) evaluatie (fase 5) niet goed mogelijk zijn, zullen elementen uit deze fasen die van belang of van invloed kunnen zijn op systeemkeuze en systeem-evaluatie zijdelings aan de orde komen.

3.5 Werkvorm

Gedurende tien weken hebben studenten circa anderhalve dag tot hun beschikking om individueel c.q. in groepsverband aan de module te werken. Bovendien zijn er wekelijkse bijeenkomsten van maximaal 3 uur.

De wekelijkse bijeenkomsten worden besteed aan:

- Presentaties van bevindingen (op basis van de opdrachten) door de individuele student en plenaire discussie.
- Korte inleiding op de nieuwe opdracht en eventueel bijsturing bij problemen.

De zelfstudie is bedoeld voor:

- Het bestuderen van de betreffende gedeelten van de syllabus en aanvullende lesstof.

- Het uitvoeren van de opdracht(en), zoals aangegeven in het lesprogramma en in de lesplanning.
- Het onderling 'afstemmen' van bevindingen door studenten. Indien gewenst en noodzakelijk kunnen studenten een werkverdeling maken.

3.6 Technische aspecten

In de module wordt gebruik gemaakt van het B D I / O C Novell Netware 386 (versie 3.1) netwerk. Als server is een Tulip 486 TR in gebruik en op het netwerk zijn op dit moment circa 40 werkstations aangesloten.

Als ISRS pakket wordt het InMagic software pakket gebruikt, met SearchMagic als gebruikersinterface. En BIBIS en OCELOT worden als voorbeeld van (geïntegreerde) bibliotheekpakketten genomen.

Inmagic en SearchMagic zijn single-user versies die voor onderwijsdoeleinden ter beschikking zijn gesteld. BIBIS en OCELOT zijn daarentegen multi-user geïmplementeerd op het Novell netwerk, eveneens ten behoeve van onderwijsdoeleinden.

3.7 Toetsing

De toetsing bestaat uit een advies aan de 'directie van de organisatie' dat elke student individueel uitbrengt. In dit advies zijn de bevindingen van de student uitgewerkt en moet duidelijk de (re)organisatie van de informatievoorziening worden geschetst; moet duidelijk worden aangegeven of automatisering zinvol is en op welke wijze deze automatisering gestalte zal krijgen; en moeten personele, financiële en organisatorische consequenties worden gestipuleerd. In het advies is een 'stappenplan' opgenomen om duidelijk te maken in welke 'stappen' het advies uitgevoerd zou moeten worden en welk tijdsbeslag dit vergt.

De individuele presentaties tijdens de lessencyclus worden niet meegewogen in de toetsing, tenzij een presentatie zonder opgave van redenen niet heeft plaatsgevonden of wel zeer beneden de maat is gebleven.

4 Evaluatie van de module

De module is met studenten geëvalueerd. Tijdens deze evaluatie zijn goede en slechte momenten aan de orde geweest en de ervaringen uitgewisseld.

Voor wat betreft het *beginniveau* kan worden opgemerkt dat er op enkele belangrijke onderdelen een te laag beginniveau is. Of wellicht beter geformuleerd: dat er te weinig inzicht is. Het betreft hier de onderdelen bibliotheekprocessen en bibliotheektechnieken. We kunnen stellen dat de logica in afzonderlijke bibliotheekprocessen niet inzichtelijk is voor de student en

dat hij/zij derhalve niet goed in staat is in detail te beschrijven welke handelingen logischerwijze op elkaar volgen.

Voor wat betreft bibliotheektechnieken wordt er (nog steeds) teveel aandacht besteed aan traditionele inhoudelijke ontsluitingsmethoden (die een sterke binding hebben met niet-geautomatiseerde catalogi) en ressteert minder tijd voor zaken als bijvoorbeeld thesaurusbouw.

Ook is de student op één of andere manier gefixeerd geraakt door kaartcatalogi, waarbij inderdaad de fysieke plaats van de documentbeschrijving van enorm belang is temidden van de andere beschrijvingen. En ook ligt nog steeds de nadruk op presentatie van titelbeschrijvingen in ISBD vorm [6]. En minder nadruk krijgt dan de situatie dat in geautomatiseerde systemen de fysieke plaats van de beschrijving niet langer relevant is en dat diverse, onderling (sterk) afwijkende presentaties (waaronder ISBD) mogelijk zijn. Dit probleem zal binnen het docentenoverleg aan de orde worden gesteld.

Voor wat betreft de *werkvorm* heeft de gefaseerde opbouw voldaan. Wel heeft een sterke integratie van onderdelen van de opdracht en de checklists plaatsgevonden. Verder zijn de wekelijkse inleidingen op de opdrachten (sterk) ingekort en richten zich op het incidenteel expliciteren van aspecten die voor (onjuiste) interpretatie vatbaar zijn. De tijdwinst zal de student kunnen gebruiken voor zelfstudie.

Voor wat betreft de *eindopdracht* valt op dat het logisch opzetten van het advies en de consequenties van deze opzet een probleem vormen. Er worden beslissingen genomen zonder de uitgangspunten ter discussie te stellen. Bovendien hebben studenten moeite met het correct formuleren en hun beheersing van het Nederlands is matig.

5 De nabije toekomst

De verdere ontwikkeling van de module software evaluatie kent een tweesporenbeleid: enerzijds een uitbreiding en anderzijds een inperking van de module.

5.1 Uitbreiding van de module

Het is de bedoeling de huidige module uit te breiden met 3 à 4 ISRS software pakketten en met 2 à 3 (al dan niet) geïntegreerde bibliotheekpakketten [7].

Deze uitbreiding biedt de mogelijkheid in één cursusjaar studenten van de afstudeerrichting ontsluitingsystemen en informatietechnologie te confronteren met meer software pakketten, waarbij één groep studenten

met een bepaald software pakket aan de gang gaat en een andere groep een ander pakket evalueert. De 'confrontatie' met de verschillende pakketten zal dan plaatsvinden tijdens de wekelijkse presentaties door studenten. Een ander voordeel van de uitbreiding zal de ruimere bewegingsmogelijkheid zijn voor de docent. Hij kan in één cursusjaar voor variatie A en een volgend cursusjaar voor variatie B kiezen. De schaduwzijde is wel dat steeds de nieuwe features van nieuwe releases van alle te behandelen software pakketten verwerkt moeten worden in de syllabi.

5.2 Inperking van de module

De modularisering van het onderwijs, waarbij studenten de mogelijkheid wordt geboden een aantal studiepunten in andere studierichtingen dan de hoofdstudierichting te verzamelen tijdens de voortgang van hun studie, heeft ertoe geleid dat de afdeling B D I / O C de implementatie van een aantal nieuwe modules software evaluatie voorziet. De duur van deze modules zal minimaal 40 SBU (= 1 studiepunt) zijn en maximaal 80 SBU (2 studiepunten).

Het onderdeel 'analyse van de informatievoorziening' zal niet langer deel uitmaken van deze nieuwe modules, maar de aandacht komt nadrukkelijk te liggen op software evaluatie. Ook zal de toetsing niet langer een 'advies aan de directie' zijn, maar een nauwgezette, beargumenteerde evaluatie aan de hand van specifieke criteria in een specifieke context.

6 Afsluiting

De ontwikkeling van de module software evaluatie is voorwaardenscheppend voor afstudeeropdrachten binnen de afstudeerrichting ontsluitingssystemen en informatietechnologie. De student moet zelf een oordeel kunnen vormen -op basis van algemene en specifieke criteria- over de geschiktheid van specifieke software in een gegeven praktijksituatie met een gegeven informatievoorziening en informatiebehoefte.

De eerste ervaringen met de module zijn hoopgevend: studenten zijn gemotiveerd en actief, en de opzet en uitvoering van de module is positief beoordeeld.

Uit evaluatie van de module blijkt wel dat studenten bepaalde basiskennis in onvoldoende mate bezitten en dat opdrachten en checklists van criteria moeten worden gestroomlijnd en geïntegreerd.

De module software evaluatie zal in de nabije toekomst als basis worden genomen voor de ontwikkeling van nieuwe modules ten behoeve van diverse ISRS en geïntegreerde bibliotheekautomatiserings-software pakketten.

Noten

- [1] Het begrip informatie wordt in de ruime betekenis gehanteerd. Het creëren, beschikbaar stellen en overdragen van informatie heeft de intentie en de potentie om kennis te vergroten, onzekerheden te verminderen, beslissingen mogelijk te maken, voor te lichten, te ontplooiën of te ontspannen. Deze effecten kunnen worden beoogd door de zender dan wel de ontvanger, waarbij hun oogmerken niet dezelfde behoeven te zijn.
- [2] Hoewel het leerplan van de opleiding tot informatiebemiddelaar uniform is voor de zes studierichtingen BDI die Nederland rijk is, wijkt de concrete invulling van het leerplan per BDI af. De afdeling B D I / O C van de Rijkshogeschool Groningen is bijvoorbeeld de enige die een module software evaluatie heeft ontwikkeld en geïmplementeerd.
- [3] Inhoudelijke ontsluiting of onderwerpsontsluiting maakt het document toegankelijk op inhoudelijke aspecten en bewerkstelligt dat de in het document opgeslagen informatie terugvindbaar is. Formele ontsluiting omvat die activiteiten die erop gericht zijn een document aan de hand van zijn formele kenmerken toegankelijk te maken. Er wordt hierbij niet gelet op inhoudelijke aspecten van het document. Formele kenmerken zijn onder andere: auteur(s), titel, plaats/uitgever/-jaar van uitgave, etcetera.
- [4] Software evaluatie heeft betrekking op de evaluatie van die software pakketten die -vanwege hun specifieke mogelijkheden- in informatiecentra, documentatiecentra, bibliotheken, en dergelijke (kunnen) worden gebruikt. Deze specifieke mogelijkheden hebben vooral betrekking op herhaalbaarheid van velden (repeated groups) en variabele veld- en recordlengte.
- [5] Information storage & retrieval systemen (ISRS) zijn gericht op het opslaan en het snel toegankelijk maken van tekstuele gegevens en ongestructureerde informatie in bestanden. Tekstueel kan hier worden gezien als: bibliotheekcatalogi, projectinformatie (inclusief samenvatting), software documentatie en dergelijke. Ongestructureerde informatie kunnen wetteksten, brieven, teksten van lezingen, etcetera zijn. ISRS software kan meerdere bestanden onderhouden en de gebruiker moet deze bestanden zelf opzetten en definiëren. Een geïntegreerd bibliotheekpakket heeft veelal een vaste recordstructuur, heeft nogal eens beperktere zoekfaciliteiten, maar kent over het algemeen wel invoercontroles, en maakt gebruik

van gegevens uit gelieerde bestanden (catalogus maakt gebruik van besteladministratiebestand, uitleenbestand, lenersbestand, en dergelijke).

- [6] ISBD staat voor International Standard Bibliographic Description en is bedoeld om mondiaal te komen tot een uniforme beschrijving van de formele kenmerken van een document: de formele ont-sluiting.

Deze ISBD is sterk uitvoergericht en voorziet ook in voorschriften voor de rangschikking van deze beschrijvingen in kaartcatalogi, of in gedrukte lijsten van beschrijvingen van documenten.

- [7] Mogelijke ISRS software pakketten die in aanmerking komen zijn:

- ADLIB
- BIB/Search
- CDS/ISIS
- KaWare
- Personal Librarian
- Freebase
- Polydoc-Mikro
- AskSam
- Cardbox Plus
- Headfast
- STAR (maar werkt nu nog op afwijkende hardware).

Mogelijke bibliotheeksoftware pakketten zijn:

- ADLIB
- TinLib
- CDS/ISIS
- STAR

Gebruikte literatuur

Companjen, J, B. Oude Groeniger en L. Meerman (1983) *Verslag van het marktonderzoek naar geschikte computersoftware ten behoeve van het onderwijs op de Bibliotheek- en Documentatieacademies*. Tilburg : [SBDA], 1983.

Scheepsma, Gerlinda & Sonja Bloemers (1989) *Evaluatie van retrieval- en bibliotheeksautomatiseringssoftware* [redactie: Ben Oude Groeniger]. - Groningen [etc]: Rijkshogeschool Groningen, Afdeling BDI/OC, 1989.

Tilstra, Arjen (1985) Van bibliothecaris naar informatiebemiddelaar : vernieuwing van de opleiding bij de BDA's. In: *Open* 17(1985), nr.4, p. 163-172

Wolk, L.J. van der (1968) Literatuur-informatie. In: *Bibliotheekleven* 53(1968), nr.7/8, p.353-363